

Referència a les ordenances del gremi de confiters, adroguers i cerers de Mataró

JOAN FRANCESC CLARIANA ROIG

GRUP D'HISTÒRIA DEL CASAL DE MATARÓ

CENTRE D'ESTUDIS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE MATARÓ

*a Josep Barrobés i Oriol
in memoriam (+ 6-5-2019)*

A finals del segle XVIII, tardanament, Mataró va comptar amb unes ordenances de gremi dels confiters o pastissers, adroguers i cerers.

Tot i tractar-se d'unes ordenances breus, l'anàlisi de les mateixes ens permet veure la importància assolida pel gremi, sistema de funcionament, categories, capacitat d'inspecció, protecció a les vídues, el període d'aprenentatge i les dificultats d'ascens dins les diferents categories laborals.

Aquestes ordenances, varen tenir diverses fases d'aprovació, primer, es va reunir el Consell amb llicència del Corregidor, el dia 9 de novembre de 1774 i acorden els 17 capítols (articles) de l'ordenança. Recollit dins les ordenances (article 16) tingué lloc l'aprovació a Madrid, el dia 16 de desembre de 1777, pel Secretari de Cambra del Rei i es pagà la suma de 22 rals de billó i per la diligència «V. (vuestra

A. (alteza) aprueba las Ordenanzas...», amb peus de signatura «Just.^a» i «Correg.d^a», es pagà l'import de 59 rals de billó. Finalment, Don Felix de Prats y Santos, Baron de Serrahí, va expedir la certificació amb data de 23 de març de 1777. Foren impreses a la impremta Abadal de Mataró.

1. El contingut de les ordenances

Les ordenances o normativa reguladora del gremi de confiters, adroguers i cerers de Mataró, aprovada el 1777 i certificada el 1778, és un document poc conegut que

ens explica en bona part el funcionament i estructura del gremi a la ciutat de Mataró. També, inusualment, la norma fa menció expressa d'aquelles persones que governaven el gremi amb la qual cosa podem efectuar un contrast de dades per esbrinar la posició de cada un d'ells en la societat mataronina d'aquell moment.

Rajola catalana d'oficis amb la imatge d'un cerer, conservada al Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

Els aspectes que bàsicament regulava la normativa eren el nomenament dels dos cònsols amb mandat anual. Eren nomenats per Nadal per l'ajuntament i corresponien «uno de entre los confiteros, drogueros y

(uno) de los cereros», els quals tenien que, prèviament, jurar el càrrec (article 1). També coincidint amb el dia de primer d'any (article 2), el gremi, nomenava un Clavari, (encarregat de la tresoreria), però el llibre d'administració i inventari estava tancat dins l'arca del gremi que tancava amb dues claus que només tenien els cònsols (article 13). L'import o quota anyal que havien de pagar els agremiats era de vuit sous (art. 3).

La fase d'aprenentatge era regulada de forma força casuística, indicaven que els aprenents havien de ser majors de dotze anys i amb certs coneixements, calia que sabessin llegir i escriure (article 4), així com habilitats de càlcul o comptabilitat¹ d'aquella època («rudimientos de cuentas»), amb la qual cosa es posava una barriera d'accés a tots aquells possibles aspirants a aprenents que fossin analfabets. Recordem que en aquella època una alta proporció de població era analfabeta.

L'aprenentatge durava quatre anys i posteriorment es podia passar a la categoria de mosso («mancebo») que durava quatre anys més. Tots aquells que haguessin realitzat la formació dels vuit anys (quatre d'aprenent més quatre de

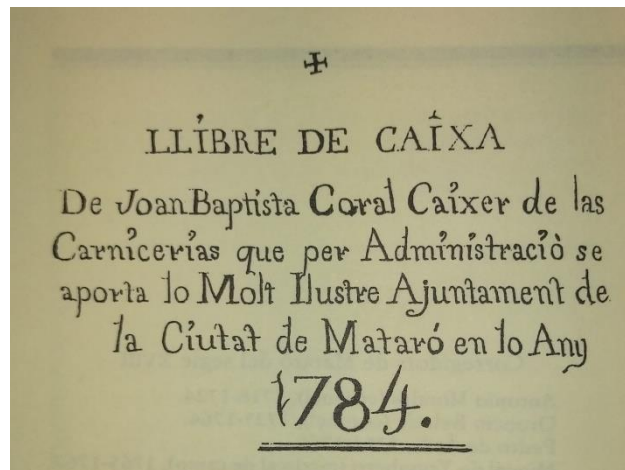
mosso) i que disposessin de certificat que acredités la pràctica podien accedir a la prova o examen de mestratge (article 5).

Els exàmens estaven configurats com una prova amb un protocol de certa solemnitat. Podien estar presidits pel corregidor, o l'alcalde major, o també per qui exercís la «Real Jurisdicción» (jutge), assistit per dos examinadors mestres del gremi corresponent. Un cop aprovat l'aspirant, li era expedida una certificació que l'acreditava com a mestre de la seva especialitat (article 6).

El preu taxat per accedir a la prova era de cinquanta lliures, però si l'aspirant fos fill o gendre (article 8) d'un mestre, l'import quedava reduït a la meitat, encara que, igualment, tenien d'acreditar els vuit anys de pràctica. El jutge cobrava dues lliures i altres

tres lliures eren pels examinadors i l'escrivà (una per cadascun). No es permetien ni regals, ni refrigeris («sin que se permita otro gasto de Refresco gratificación»). Si algú volia exercir a Mataró i tenia un títol vàlid expedit en un altre lloc, era admès com a mestre però tenia que pagar igualment les cinquanta lliures.

S'observa que les dones patien certa discriminació, així l'ordenança ens diu que la vídua d'un mestre podrà regentar l'establiment durant el primer any, però després calia que hi hagués un mestre al

Portada del Llibre de caixa de les carnisseries municipals de Joan Baptista Coral, conservat a l'Arxiu Municipal de Mataró (Costa 1988).

¹ Un cas excepcional de l'alt nivell de coneixements numèrics i matemàtics d'un agremiat, es pot apreciar en l'obra de Josep Bulló, un jove adroguer barceloní que el 7 de gener de 1714 va començar a compondre un tractat d'aritmètica i altres arts matemàtiques. Es conserva a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona.

capdavant del negoci (article 7), amb la qual cosa queda palesa la prohibició de l'exercici més enllà d'un any.

Les facultats inspectores de gremi, no eren gens menyspreables. El gremi per mediació dels seus cònsols podia privar a qualsevol que no en fos membre a vendre els seus productes (article 9), «no empero á ninguno de los Individuos de la Ciudad que de mucho tiempo á esta parte se exercitan, y comercian en ello as por menor, como por mayor, ni tampoco por lo respectivo á las frutas, ni otros generos que llevados por extrangeros, ó Nacionales se vendén á la Playa del mar, ó Almahacenes de cuenta de aquellos». En certa forma intentaven prohibir la venda ambulat o la venda des de magatzems tancats al públic.

Els productes havien d'assolir una certa qualitat, cas contrari els cònsols podien revisar-ho i prohibir-ne la venda (article 10), a tal efecte podien visitar les botigues o establiments i posar denúncies perquè l'ajuntament n'impedís la venda (article 11). En cas de resistència, els cònsols podien requerir l'auxili de «las Justicias de la misma Ciudad» amb la finalitat de «hacer poner en execución» (article 16).

Els costums religiosos dels tres gremis també estaven positivats dins les ordenances, així per a la celebració de la festivitat de la patrona, la marededeu de la Concepció, es destinarien un màxim de vint lliures amb càrrec al gremi per a les despeses de l'ofici religiós i la festa (article 14).

La portada del sagrament de la comunió als malalts del gremi seria acompanyada amb certa solemnitat per dos agremiats portadors de torxes: «se obliga el Gremio á acompañar al Santisimo Sacramento,

siempre que para algun Individuo de dicho Gremio se lleváre, con dos Antorchas ardiendo, que las llevarán dos Individuos de dicho Gremio ú otro por ellos».

2. La gent del gremi

Les ordenances foren promogudes bàsicament per els següents agremiats de Mataró:

Jayme Carbonell
 Juan Bautista Coral
 Ramon Agusti
 Joseph Coll Lladó y Seguí
 Joseph Carbonell y Serra
 Miguel Roca
 Francisco Cortils
 Jasinto Casanovas y Roca
 Valentin Sala
 Benito Florensa
 Francisco Recodé y Blanch
 Joseh Antonio Coll Lladó y Bisa
 Juan Pera
 Eudalt Pallicer
 Josep Roca y Mandri
 Mariano Castell

En les Ordenances s'esmenten un seguit d'agremiats² que no estaven presents en el moment inicial:

Pablo Sala
 Thomás Garrigó
 Joseph Castells
 Nicoláu Andreu
 Mariano Pera
 Pedro Antonio Cirés
 Juan Clivillés
 Feliz Borguny

² Podem veure altres noms que apareixen referenciats en la *Relación de Ganancias de 1763 del Comercio, Tráfico e Industrias, hecha y formada por personal de Comercio de diferentes Artes*: Onofre Molins (confiter), Simó Simon i Pou (confiter), Salvador Roca i Francesc Casanovas i fill (Molas 1973: 69).

Joseph Antonio Quintana
Francisca Simón Viuda
Joseph Cortils
Magi Bofurull

El mes de març de 1778, suposem que actuant com a cònsols, Jayme Carbonell i Juan Bautista Coral, formulen la petició del certificat del registre i aprovació de les ordenances tal com consta a la certificació signada per Don Felix de Prats y Santos.

Cal destacar que els establiments del gremi de confiters, adroguers i cerers, principalment estaven ubicats al llarg del carrer de Santa Maria. Una de les característiques del gremi, tal com assenyala Molas (1973: 32) era «la seva força econòmica» i l'existència d'uns forts vincles familiars entre els agremiats³. Hem de tenir present que, els adroguers, en l'impost del Cadastre, entre els anys 1724 i 1742, representaven el 30% dels grans contribuents (Molas 1973: 33), i Vicenç i Jaume Carbonell eren els principals contribuents del «ganancial» en aquest període (Molas 1973: 68). No es d'estranyar aquest nivell econòmic assolit gràcies a la venda al detall de diferents mercaderies, drogues, espècies, tabac, te, cafè, cacau i tintòries, entre altres (Doncel 1984: 692) i, a Barcelona, fins i tot està documentat que podien arribar a vendre medicaments (Carmona 1990: 305).

Un detall anecdòtic que honorava a aquest gremi, és el fet que a l'any 1773, quan el Corregidor de Mataró els manifestà l'obligació de portar els seus llibres en castellà, ells li contestaren, segons Llovet, que essent «una cosa impracticable ho recorrerien per a fer-ho patent i que

---

³ El mateix està documentat a Barcelona. Veure Doncel 1984, vol. I: 693-694.

quedaven a l'espera del que farien els comerciants de Barcelona» (Llovet 2000: 248).

Pertanyents al gremi, a Mataró, les famílies més rellevants eren els Carbonell, Coral, Coll, Viza, Matas i Torner.

Els Carbonell⁴ eren originaris de Cabrera de Mar (Reixach 2008: 132-141), actuaven d'adroguers i comerciants i, a més, també tenien inversions en propietat agrària i assegurances marítimes, tal com es constata en els testaments de Joan B. Coral i Viza (Molas 1973:33). A l'any 1756, Joan Baptista Carbonell estava inscrit en la *Matrícula de Comercio de la Universidad de Cargadores a Indias* (Llovet 2000: 245) Podem veure el seu arbre genealògic publicat per Reixach (2008: 806, 2.4.b-2-). A l'any 1800, està documentat que, Vicenç Carbonell, de forma encoberta, controlava determinats monopolis municipals com «la gabella de l'oli i sabó i la carnisseria de la Bordeta d'Argentona» (Molas 1973: 33) i el seu cunyat, en Valenti Sala, també posat en el negoci de l'adrogueria era, a la vegada, el «caixer de la carnisseria de Mataró» (Molas 1973: 33).

Els Coral, originalment eren de família pagesa i provenien de Palautordera i també participaven en l'arrendament municipal de la carn, sabem que Joan Baptista Coral i Viza⁵, el 1790 (Molas 1973) era, a la vegada, adroguer (Reixach 2008: 165) i cerer («candeler de cera»).

Els Coll, adroguers i comerciants, també eren d'origen pagès (Molas 1973: 33), estaven emparentats amb els Viza

---

⁴ Sobre els Carbonell, veure Llovet 2000: 265 i 293.

⁵ Està documentat com un dels directors de la Companyia del Cors de la Província de Marina de la Ciutat de Mataró (Llovet 2000: 289).

(Reixach 2008: 192) i els Dorda i Casamitjana. Podem veure el seu arbre genealògic publicat per Reixach (2008: 832, 2.5.j).

Els Viza, venien també de família pagesa i de mariners (Molas 1973: 33; Reixach 2008: 165-166) Podem veure part del seu arbre genealògic publicat per Reixach (2008: 850, 3.2.c. i d. *Dorda i Monner*; 890, 3.5.c. 1 i 2 *Martí, Balançó, Alsina*).

Els Matas, segons Molas, venien d'origen pagès, eren una «família de candelers, adroguers i cerers, amb una branca botiguera i una altra enlairada vers el gran comerç i la noblesa» (Molas 1973: 33). La branca de Josep Matas fou la que continuà a Mataró; sabem que aquest, a l'any 1706, fou present en el seguici de mataronins prohoms en la rebuda de la reina Elisabet Cristina de Brunswick a Mataró i, anys més tard, el 1713, fou nomenat per Patiño per al càrrec de director de confiscacions (filipistes) del Principat (Llovet 2000: 268) i vers el 1720 fou Tresorer de Rendes Generals (Molas 1973: 41).

Els Torner, segons Molas, «comprenien diverses generacions de negociants en aiguardent, candelers de cera, i botiguers en el segle XVII, posteriorment negociants, "tratantes"⁶, comerciants i mercaders. Miquel Torner i Vilapura va ingressar en el Cos de Comerç de 1763⁷. Tenia una fàbrica de cera i una botiga de teixits de llana i seda que cedia al seu fill Miquel Torner i Matas» (Molas 1973: 43.g).

⁶ Els *tratantes*, segons Molas (1977: 14), eren a mig camí entre mecaders i botiguers, estaven al marge de les corporacions i socialment situats per sota dels comerciants.

⁷ Segons Llovet era l'any 1764 (Llovet 2000: 248). Així mateix, està documentat que a l'any 1770 tenia una fàbrica de destil·lar aiguardent (Llovet 2000: 215).

Estaven emparentats amb els Simon i el seu arbre genealògic el podem veure a Reixach (2008: 893, 3.5.c.5 *Els Simon, botiguers de teles*).

3. Cloenda

Es evident que en el segle XVIII el conjunt d'adroguers, cerers i pastissers de Mataró van constituir un sector econòmic clau en l'economia local tot i que molts d'ells tinguessin els seus orígens en la pagesia. Es dotaren d'unes ordenances per tal de posar unes pautes per reglamentar l'accés i l'exercici de les activitats i el funcionament del gremi en el que estaven aixoplugats. Les seves activitats econòmiques els portaren de retruc a exercir càrrecs propers al poder polític i això va fer que, a la vegada, guanyessin prestigi social i paral·lelament els seus patrimonis es veiessin beneficiats.

Bibliografia

BOLLÓ, J.: *Miscel·lània científica il·lustrada*, segle XVIII, ms.- 95. CRAI – Biblioteca de reserva. Universitat de Barcelona.

CARMONA, A.M. (1990). «Informe del Reial Col·legi de Farmàcia de Barcelona a l'interrogatori efectuat per la comissió règia de reforma dels reglaments de la ciència de guarir (S. XIX)». *Història de la Universitat de Barcelona. I Simposium 1988*. Barcelona, pp.303-310.

COSTA, F. (1988). *Mataró al segle XVIII. Anys de Borbons, negocis, pirates i el déu dels exèrcits*. Mataró.

DONCEL, J. (1984). «Els adroguers de Barcelona 1700 – 1820. Un exemple d'élite gremial». *Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, vol. I. Barcelona.

GARCIA ESPUCHE, A.; PÉREZ, M.A.; SOLBES, S.; BELTRÁN, J.; MIRÓ, N. (2010). *Drogues, dolços i tabac. Barcelona 1700*. Barcelona.

LLOVET, J. (2000). *Mataró, dels orígens de la vila a la ciutat contemporània*. Mataró.

MOLAS, P. (1970). *Los gremios barceloneses del siglo XVIII*. Madrid.

MOLAS, P. (1973). *Societat i poder polític a Mataró*. Mataró.

MOLAS, P. (1977). *Comerç i estructura social a Catalunya i València als segles XVII i XVIII*. Barcelona.

REIXACH, R. (2008). *Els orígens de la tradició política liberal catòlica a Catalunya. Mataró, S. XVIII i XIX*. Mataró.

SANJUAN, J.M. (2018). *Las elites económicas barcelonesas, 1714 – 1919*. Barcelona.

VILAR, P. (1964). *Catalunya dins l'Espanya Moderna*. Vol. II, *El medi històric*. Barcelona.

ORDENANZAS DEL COL·LEGI DE CONFITERS, ADROGUERS I CERERS DE MATARÓ

